

บทที่ 7

การกระทำโดยประมาท

ตามมาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา หลักเจตนาจึงเป็นหลักสำคัญในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญา การกระทำโดยไม่มีเจตนา หรือกระทำโดยประมาท โดยหลักแล้ว ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบ เมื่อกระทำโดยประมาท หรือกระทำโดยไม่มีเจตนา ความรับผิดชอบเมื่อกระทำโดยไม่มีเจตนาหรือโดยประมาทนี้ เป็นข้อยกเว้นซึ่งกฎหมายจะบัญญัติไว้โดยเฉพาะเท่านั้น

ตัวอย่างของการกระทำโดยประมาท ที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบ เช่น ตามมาตรา 225 “ผู้ใดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท และเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือการกระทำโดยประมาทนั้น น่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น...”

ตัวอย่าง หน้าแล้ง ก. เผาใบไม้ในสวนยางพาราของตน ก. ไม่ได้ระมัดระวังตามสมควร เป็นเหตุให้ไฟลุกลามไหม้ลามไปติดสวนยางของผู้อื่นซึ่งอยู่ติดกันเสียหาย เป็นความผิดฐานทำให้เพลิงไหม้โดยประมาท

มาตรา 239 “ถ้าการกระทำดังกล่าวในมาตรา 226-237 เป็นการกระทำโดยประมาท...”

มาตรา 291 “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย...”

มาตรา 300 “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส...”

มาตรา 311 “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย...”

มาตรา 390 “ผู้ใดกระทำโดยประมาทและการกระทำนั้น เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ...”

จากบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกระทำโดยประมาท ซึ่งจะถือว่าเป็นความผิดนั้น กฎหมายจะต้องบัญญัติไว้โดยแจ้งชัด ส่วนมากจะเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเกี่ยวกับทรัพย์สินบางเรื่อง แต่ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในลักษณะ 12 เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฯลฯ มักจะมีเจตนาพิเศษ รองลงมาก็เป็น

เจตนาธรรมดา ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำผิดโดยประมาทในลักษณะนี้ ไม่มีการลัก
ทรัพย์โดยประมาทหรือทำให้เสียทรัพย์โดยประมาท หรือปล้นทรัพย์โดยประมาท เพราะโดย
สภาพแล้วการกระทำผิดดังกล่าวต้องอาศัยเจตนา เท่านั้น

การกระทำโดยไม่เจตนา ก็เช่นกัน จะเป็นความผิดต่อเมื่อกฎหมายบัญญัติไว้ แจ่มชัด
แม้กระทำโดยไม่เจตนา ก็เป็นความผิด ดูตัวอย่างในมาตรา 290 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดมิได้มี
เจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย..." หรือในเรื่องความผิดลหุโทษ
ตามมาตรา 104 กฎหมายบัญญัติไว้ว่า "การกระทำความผิดลหุโทษ ตามประมวลกฎหมายนี้
แม้กระทำโดยไม่เจตนา ก็ไม่เป็นความผิด" สรุปได้ว่า การกระทำโดยไม่เจตนาหรือการกระทำ
โดยประมาทจะเป็นความผิดต่อเมื่อ กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ่มชัดเท่านั้น เช่น ในกรณีวิวาท
สมัครใจต่อสู้ทำร้ายซึ่งกันและกัน การที่จำเลยถูกฝ่าย ผู้ตายซึ่งมีจำนวนมากกว่าและมีอาวุธ
ดีกว่ารุมทำร้าย แล้วจำเลยเหวี่ยงมีดกราดไปมาถูกผู้ตายที่ขมับเพราะผู้ตายโผล่เข้ามา จำเลย
ไม่มีโอกาสเลือกแทงผู้ตายให้ถูกที่สำคัญได้ เพราะเป็นการชุลมุนต่อสู้กันหลายคน จะฟังว่า
จำเลยมีเจตนาฆ่าผู้ตายยังไม่ได้ จำเลยคงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาเท่านั้น (ฎีกาที่
1603/2512)

หลักเรื่องเจตนาไม่เจตนาและประมาท เหล่านี้ใช้ความผิดตามกฎหมายอาญาอื่นด้วย
เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น กรณีการกระทำโดยไม่เจตนา
กฎหมายต้องบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่เจตนา ใน พ.ร.บ.ศุลกากร
บางมาตราก็บัญญัติว่า ให้ถือเป็นความผิด ไม่ว่ากระทำโดยเจตนาหรือประมาทก็ตาม

ตัวอย่าง

ใบขนสินค้าขาเข้าที่จำเลยยื่นต่อเจ้าพนักงานเป็นเท็จ และเป็นการหลีกเลี่ยงการเสีย
ภาษีศุลกากร จำเลยจะอ้างว่ามีได้ประมาทเดินเลื้อหรือเป็นเรื่องที่จำเลยเข้าใจผิดไม่ได้ทั้งสิ้น
เพราะพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 มาตรา 16 บัญญัติไว้ชัดแจ้งให้ถือว่า
การกระทำดังที่ระบุไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2496
นั้น เป็นความผิดแม้ผู้กระทำมิได้มีเจตนาหรือประมาทเดินเลื้อ (ฎีกาที่ 552/2504)

การกระทำโดยประมาท

มาตรา 59 วรรค 4 "กระทำโดยประมาทได้แก่ กระทำผิดมิใช่โดยเจตนา แต่
กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์
และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่"

ข้อสังเกต

1. กระทำโดยประมาทนั้นต้องมีใช้กระทำโดยเจตนา แต่ผู้กระทำต้องรู้สำนึกในการที่กระทำเช่นเดียวกันกับการกระทำโดยเจตนา ต่างกันตรงที่ว่ามิได้ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นว่าจะเกิดขึ้นโดยตรง เพียงแต่คาดคิดว่าผลคงจะไม่เกิดขึ้นเพราะอย่างไรเสียคงจะสามารถหลีกเลี่ยงได้ หรืออาจจะไม่คาดคิดเลยว่าผลอย่างนั้นจะเกิดขึ้น แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง

ตัวอย่าง

เมื่อจำเลยรู้อยู่ว่า ผู้ตายกำลังโหนตัวอยู่ข้างนอกรถด้านขวา และกำลังมีรถสวนมาด้วยความเร็ว จำเลยก็มิได้ชะลอความเร็วลงหรือหยุดรถ เพียงแต่หักรถหลบไปในระยะกระชั้นชิด ผู้ตายจึงถูกรถที่สวนมาเฉี่ยวถึงแก่ความตาย ถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และจำเลยอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ เช่นนี้ เป็นการกระทำโดยประมาท (ฎีกาที่ 1068/2502)

จำเลยขับรถซึ่งห้ามล้อใช้การไม่ได้ ขึ้นสะพานเปียงอันเป็นที่สูงแล้วเครื่องยนต์ดับรถถอยหลังลงมา จำเลยมองท้ายรถไม่เห็นเพราะมีสิ่งของที่บรรทุกมาในรถบัง รถชนราวสะพานเปียงพลัดตกลงไปในคลองคนโดยสารถายและบาดเจ็บ ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาท มิใช่เป็นเหตุนอกอำนาจของจำเลยหรืออุบัติเหตุ (ฎีกาที่ 323/2507)

จำเลยที่ 2 ขับรถจะเลี้ยวขวาเข้าทางแยก แต่มิได้ระมัดระวังหยุดรถในทางวิ่งของตน กลับไปหยุดรถแล้วเข้าไปในทางของจำเลยที่ 1 เป็นที่กีดขวางการจราจรของรถจำเลยที่ 1 แต่จำเลยที่ 1 ขับรถเร็วมาก เมื่อจะผ่านทางแยกเห็นรถจำเลยที่ 2 อยู่ห่างประมาณ 8 เมตร ก็มิได้หยุดหรือหักหลบ จนเหลือระยะประมาณ 4 เมตร จึงเบรก แต่ก็หยุดรถไม่ทัน ไม่อาจลดความเร็วพอจะหักรถหลบไปได้ รถทั้งสองคันจึงชนกัน ทำให้คนในรถของจำเลยที่ 2 ตาย ถือว่าจำเลยทั้งสองขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นตาย (ฎีกาที่ 410/2508)

2. ในบางกรณี ผู้กระทำเจตนากระทำต่อสิ่งหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดนอกเหนือไปจากเจตนา ผลที่เกิดนอกเหนือไปจากเจตนา นั้น ถ้าเกิดเพราะขาดความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ แม้ว่าจะไม่คาดคิดว่าผลนั้นจะเกิดขึ้น ก็อาจจะเป็นความผิดฐานกระทำโดยประมาทได้ ตัวอย่างเช่น

ก. ใช้ปืนตีศีรษะ ข. แต่ปืนนั้นมีกระสุนบรรจุอยู่เต็ม ขณะที่ตีอยู่นั้น กระสุนปืนลั่นไปถูกแดงตาย ก. มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ข. และประมาทเป็นเหตุให้แดงตาย

ซึ่งเจตนากระทำอย่างหนึ่ง แต่เกิดผลอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือเจตนาซึ่งเป็นการกระทำอันเดียวกัน แต่เป็นได้ทั้งเจตนาและประมาท

จำเลยนำปืนแก๊ปชนิดทำขึ้นเองซึ่งไม่มีความมั่นคงแข็งแรง ไปวางพิงไว้ที่ฝาห้องใกล้ประตูเข้าออก โดยบรรจุแก๊ปดินปืนกระสุนปืนทั้งยังได้ขึ้นไกปืนไว้อีกด้วย การกระทำดังกล่าวเห็นได้ว่าเสี่ยงอันตราย เพราะหากถูกกระแทกกระเทือนเข้าปืนก็จะลั่นออกไป จึงหาใช้วิสัยของปกติชนจะพึงกระทำไม่ เมื่อจำเลยปิดประตูห้องโดยแรง ปืนลั่นกระแทกพื้นทำให้ปืนลั่น กระสุนปืนถูกผู้เสียหายซึ่งอยู่ใกล้เตียงบริเวณนั้นได้รับอันตรายสาหัส จำเลยย่อมมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 (ฎีกาที่ 779/2510)

จำเลยจับเท้าผู้เสียหายยกขึ้นแล้วผล็กลงกับพื้นชนหัก เป็นอันตรายสาหัส น่าจะเป็นเรื่องหยอกล้อกัน ไม่ทันนึกถึงผล ไม่มีเจตนาทำร้าย แต่เป็นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 (ฎีกาที่ 1814/2522)

3. กระทำโดยประมาท คือ กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ในภาวะเช่นนั้น หมายถึงในภาวะที่กำลังกระทำอยู่ เอาการระวังของบุคคลในขณะกระทำมาเป็นข้อวินิจฉัยว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์หรือไม่ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. ความระมัดระวังตามวิสัย คำว่า "วิสัย" ในที่นี้หมายถึงลักษณะความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด สติปัญญา พื้นฐานการศึกษาอบรม เช่น บุคคลอยู่ในวัยเด็กย่อมจะมีความรู้ความคิด ความระมัดระวังตามวิสัยเด็ก คนพิการ คนที่จิตบกพร่องจะมีความรู้สึกนึกคิด มีความระมัดระวังเช่นคนปกติธรรมดาไม่ได้ การเปรียบเทียบความระมัดระวังตามวิสัยของบุคคลซึ่งต้องดูจากบุคคลในภาวะเช่นเดียวกัน และลักษณะการกระทำอย่างเดียวกันนั้น ความระมัดระวังตามวิสัยเด็กอายุ 10 ขวบก็เทียบจากเด็ก 10 ขวบทั่ว ๆ ไป จะนำไปเทียบกับความระมัดระวังของผู้ใหญ่มิได้ บุคคลที่ไม่เคยรู้เรื่องไม่เคยมีประสบการณ์ จะมีความระมัดระวังเท่ากับคนที่มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ๆ ไม่ได้ เช่น สามเณรใช้ภรรยาให้ไปหยิบปืนมาให้ ภรรยาไม่เคยใช้ปืนเลย ปืนขึ้นลั่นล่องไว้แล้วก็ไม่บอกให้ภรรยาทราบ ปืนหลุดจากมือภรรยาตกไปและลั่นขึ้น ดังนี้ จะถือว่าภรรยาประมาทคงไม่ได้ แต่ถ้าภรรยาเคยใช้ปืนและรู้ว่าปืนขึ้นลั่นล่องอยู่ แต่หยิบมาโดยไม่ระมัดระวังก็เป็นประมาทได้

การใช้ความระมัดระวังตามวิสัยของบุคคล เกี่ยวกับวิชาชีพโดยเฉพาะก็ยิ่งจะต้องใช้ความระมัดระวังเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ เช่น คนขับรถโดยอาชีพต้องใช้ความระมัดระวังตรวจตราเครื่องยนตร์กลไกต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยอยู่เสมอ บุคคลที่ประกอบวิชาชีพ

ทางกฎหมาย เช่น ทนายความ ก็ต้องมีความละเอียดรอบคอบในคดีของลูกความ สถาปนิก ก็ต้องระมัดระวังในการออกแบบคำนวณการควบคุมตามวิสัยสถาปนิก บุคคลที่เป็นแพทย์ก็ต้องใช้ความระมัดระวังในการรักษาคนไข้เยี่ยงแพทย์ จะเทียบกับความระมัดระวังของบุคคลธรรมดา ในกรณีนั้น ๆ ไม่ได้ ดูตัวอย่างต่อไปนี้

ขับรถยนต์โดยไม่มีใบอนุญาต แต่ไม่ประมาท แม้ทับคนถึงตาย ก็ไม่ผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย (ฎีกาที่ 294/2500)

จำเลยจุดเพลิงเผาสวนของจำเลย เพลิงลุกลามไปไหม้ต้นไม้ในสวนของผู้เสียหายซึ่งอยู่ติดกัน ย่อมเห็นได้ว่าเพลิงอาจลุกลามไปไหม้ต้นไม้ในสวนของผู้เสียหายซึ่งอยู่ติดกัน ย่อมเห็นได้ว่าเพลิงอาจลุกลามไปถึง เป็นความผิดฐานกระทำให้เพลิงไหม้โดยประมาท (ฎีกาที่ 1021/2500)

การขับรถตามหลังรถคันอื่นนั้น ควรจะเว้นระยะให้ห่างมากพอที่จะหยุดรถได้ทันโดยไม่ชนรถคันหน้า ยังมีผู้ชนตลบกีย่อมจะต้องระมัดระวังเว้นระยะให้ห่างมากขึ้น เมื่อรถจำเลยไปชนรถคันหน้าเป็นเหตุให้คนตาย ถือได้ว่าจำเลยมีความผิดฐานประมาท ทำให้คนตาย (ฎีกาที่ 127/2503)

จำเลยได้รับมอบปืนสั้นจากผู้ที่ยกได้ จำเลยเชื่อโดยสุจริตว่าไม่มีกระสุนบรรจุอยู่ จึงพกเหน็บไว้ที่เอว จำเลยนั่งพักอยู่พอยกยับท่าจะลุกขึ้นพร้อมกับขยับเข็มขัดให้สูงขึ้น ปืนสั้นขึ้น 1 นัด กระสุนปืนพุ่งลงกระทบม้านั่งแล้วลงไปถูกผู้เสียหาย ดังนี้ จะเอาผิดแก่จำเลยฐานกระทำโดยประมาทไม่ได้ (ฎีกาที่ 594/2507)

จำเลยขับรถผ่านสี่แยกด้วยความเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ และไม่ชะลอให้ช้าลงบ้าง เป็นเหตุให้ชนกับอีกคันหนึ่งซึ่งขับล้าเข้าไปในสี่แยกโดยฝ่าฝืนเครื่องหมายหยุด ดังนี้ ย่อมถือได้ว่าจำเลยกระทำการโดยประมาท (ฎีกาที่ 1250/2508)

ผู้เสียหายขับรถจักรยานยนต์แล่นตามหลังรถจำเลยไปทางเดียวกัน รถของผู้เสียหายแล่นอยู่ในช่องเดินรถด้านขวา ส่วนรถของจำเลยแล่นอยู่ในช่องเดินรถด้านซ้าย รถของจำเลยออกไปทางช่องเดินรถด้านขวาอย่างกะทันหัน รถของผู้เสียหายที่แล่นตามหลังไม่สามารถหลบหลีกได้ เป็นเหตุให้ชนกันแล้วรถของผู้เสียหายแล่นล้มลง ตัวผู้เสียหายกระเด็นไปถูกรถยนต์ซึ่งแล่นสวนทางมาตันครูดไปตามถนน ทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส ดังนี้ การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส (ฎีกาที่ 762/2510)

จำเลยที่ 1 เป็นนักเรียนหัดขับรถยนต์ ยังไม่ได้รับใบอนุญาตขับขี่ จำเลยที่ 2 ได้รับใบอนุญาตขับขี่ แต่ยังไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นครูฝึกสอนขับรถยนต์นั่งควบคุมไปถนนที่จำเลยหัดขับไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นถนนสำหรับฝึกหัดขับรถยนต์ ขณะเกิดเหตุถนนตอนนั้นมีผู้คนพลุกพล่านฝนตกถนนลื่น จำเลยที่ 1 ขับรถหักหลบรถสามล้อเครื่องไม่ทัน จำเลยที่ 2 ต้องเข้าช่วยถือพวงมาลัยและให้จำเลยที่ 1 ปลดมือ แต่เท่าจำเลยที่ 1 ยังเหยียบคันเร่งน้ำมันอยู่ จำเลยที่ 2 หักพวงมาลัยเบนขวาเพื่อให้พ้นสามล้อเครื่อง เป็นเหตุให้รถพุ่งข้ามถนนชนคนถึงบาดเจ็บและตาย เช่นนี้ เป็นการกระทำโดยประมาทของจำเลยทั้งสอง (ฎีกาที่ 1199/2510)

ถ้าจำเลยที่ 1 ไม่ขับรถเร็วเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ รถก็จะไม่ชนกัน ส่วนจำเลยที่ 2 นั้น ถ้ารอให้รถของจำเลยที่ 1 ซึ่งขับมาทางตรงผ่านไปก่อนรถก็จะไม่ชนกัน การที่เกิดชนกันขึ้นจึงเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของจำเลยทั้งสองที่ไม่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกฎหมาย จึงเป็นความผิดด้วยกันทั้งคู่ (ฎีกาที่ 1326/2510)

จำเลยขับรถประจำทางมาตามถนน เห็นรถบรรทุกแล่นสวนทางมาในระยะกว่า 50 เมตร ในลักษณะผิดปกติ คือแล่นกินทางเข้ามาด้วยความเร็วสูงและส่ายไปมา เช่นนี้ จำเลยควรมีหน้าที่หยุดรถหรือชะลอรถแอบเข้าข้างทาง แต่คงวิ่งต่อไป เพิ่งจะห้ามล้อเมื่ออยู่ห่างกันในระยะ 7-8 เมตร แล้วหักรถหลบไปทางขวาเป็นเหตุให้ชนรถบรรทุกมีคนตายและบาดเจ็บ ถือว่าเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นจำเลยจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และจำเลยอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้พอเพียงไม่ จำเลยจึงมีความผิดฐานประมาท ทำให้คนตายและบาดเจ็บ (ฎีกาที่ 761/2511)

จำเลยขับรถยนต์ซึ่งมีห้ามล้อเท้าชำรุดและห้ามล้อมือใช้การไม่ได้ เมื่อมีเหตุฉุกเฉินเพราะรถข้างหน้าชะลอความเร็วลง จำเลยไม่สามารถหยุดรถได้ทันที จึงหักหลบรถคันหน้านั้นและไปชนรถสามล้อซึ่งผู้ตายจูงอยู่ข้างถนน เป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยย่อมมีความผิดฐานขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย (ฎีกาที่ 979/2513)

จำเลยที่ 1 และที่ 2 ขับเรือแล่นมาตรงกลางลำน้ำด้วยความเร็วสูง เมื่อใกล้จะสวนกันเรือทั้งสองแล่นเกือบเป็นเส้นตรงเข้าหากัน ในลักษณะน่ากลัวจะเกิดโดนกัน แม้จำเลยที่ 2 จะเบนหลักไปทางขวามืออันเป็นการปฏิบัติตามกฎกระทรวง (พ.ศ. 2498) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน พ.ศ. 2497 ข้อ 19 (ก) ก็ตาม แต่จำเลยที่ 2 ก็มีได้ลดความเร็ว กลับขับเรือเบนหลักไปทางขวาในระยะกระชั้นชิด ส่วนจำเลยที่ 1 ก็มีได้ลดความเร็ว ทั้งมิได้เบนหลักไปทางขวา แต่คงแล่นเรือตรงไป เรือจำเลยที่ 2 จึงชนตรงกราบ

เรือของจำเลยที่ 1 เป็นเหตุให้ผู้โดยสารในเรือจำเลยที่ 1 ถึงแก่ความตายและบาดเจ็บ เช่นนี้ แสดงว่าจำเลยทั้งสองมีความประมาทปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะ เช่น จำเลย ทั้งสองซึ่งขับขี่เรือยนต์สวนทางกันจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ จำเลยทั้งสองจึงต้องมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายและบาดเจ็บ (ฎีกาที่ 1282/2514)

จำเลยขับรถยนต์ไปตามถนนหลวง รถที่จำเลยขับมีสภาพเก่าชำรุด มีอุปกรณ์ ไม่ครบถ้วนและไม่มั่นคงแข็งแรง แล้วน้อตขาด ล้อหน้าด้านขวาหลุด รถจำเลยแล่นไปชน รถผู้อื่นเป็นเหตุให้คนในรถนั้นถึงแก่ความตาย ถือได้ว่า จำเลยกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย (ฎีกาที่ 1507/2515)

จำเลยขับรถยนต์บรรทุกเสาไฟฟ้ามาตามถนนในเวลากลางวัน แล้วล่อรถ พ่วงที่จำเลยขับหลุด ทำให้เสาตกลงมาขวางถนน และจำเลยไม่ได้จัดให้มีโคมไฟหรือเครื่อง สัญญาณอย่างอื่นเพื่อให้ผู้ใช้ถนนเห็นเสาที่ขวางถนนอยู่นั้น เป็นเหตุให้รถที่แล่นมาชนเสามี คนตายและบาดเจ็บ ถือได้ว่าจำเลยกระทำโดยประมาท และผลเสียหายเกิดจากการที่จำเลย งดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น จึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291, 300 (ฎีกาที่ 1909/2516)

จำเลยขับรถยนต์บรรทุกหินด้วยความเร็วประมาณ 70 ไมล์ต่อชั่วโมง ผ่าน ทางแยกซึ่งมีคนพลุกพล่านและแซงรถยนต์บรรทุกซึ่งจอดริมถนนห่างทางแยกประมาณ 5 วา เป็นการขับรถโดยความประมาท แม้จะปรากฏว่ารถยนต์วิ่งเข้ามาเฉี่ยวรถจำเลยในเส้นทาง ของรถจำเลย ก็ไม่ทำให้จำเลยพ้นผิดไปได้ (ฎีกาที่ 280/2518)

ข. ใช้ความระมัดระวังตามพฤติการณ์ พฤติการณ์หมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะนั้น ซึ่งเป็นเหตุภายนอกตัวผู้กระทำต่างกับวิสัยซึ่งเป็นเรื่องภายในตัวผู้กระทำ พฤติการณ์ภายนอกนี้ต้องดูข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ว่าในพฤติการณ์เช่นนั้น บุคคลในภาวะ เช่นนั้นต้องใช้ความระมัดระวังแค่ไหน เพียงใด ถ้าตามพฤติการณ์นั้นอยู่ในวิสัยที่จะใช้ความ ระมัดระวังได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ เป็นประมาท แต่ถ้าในพฤติการณ์ นั้นได้ระมัดระวังตาม วิสัยแล้ว แต่ผลยังเกิดขึ้นพันวิสัยที่จะใช้ความระมัดระวังได้ก็ไม่ประมาท

การกระทำฝ่าฝืนกฎหมาย ขอบังคับหรือคำสั่งของเจ้าพนักงาน ตามกฎหมาย ลักษณะอาญาเดิมถือว่ากระทำโดยประมาท แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา ถือความ ระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์เป็นสำคัญ เช่น การขับรถยนต์ ขับโดยถูกต้อง มีมารยาทดี มีความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์แม้จะไม่มีใบขับขี่ก็ไม่ประมาท

ตัวอย่าง เกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งการกระทำ

จำเลยขับรถผิดทางเข้าไปชนรถที่ผู้เสียหายขับขี่ เพียงแต่ปรากฏว่าผู้เสียหายไม่มีใบอนุญาตให้ขับขี่ยานยนต์นั้น ยังไม่เป็นเหตุที่จะทำให้ฟังว่าผู้เสียหายประมาทเลินเล่อ (ฎีกาที่ 206/2503)

เพียงแต่จำเลยถือปืนสาวยิงมาต่อหน้าคนหมู่มาก แล้วกระสุนลั่นโดยไม่ได้จ้องยิงผู้ใด คดีมีทางขอให้วินิจฉัยได้ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อทำปืนลั่นโดยไม่มีเจตนาจะเห็นยาวโกป็น จึงลงโทษจำเลยฐานพยายามฆ่าคนไม่ได้ (ฎีกาที่ 1022/2503)

รถยนต์จำเลยแล่นแอบฝั่งขวาของคลองถูกต้องตามกฎหมาย รถยนต์อีกลำหนึ่งแล่นสวนมาในเส้นทางเดินเรือของจำเลย บรรทุกคนโดยสารเกินอัตรามาก แล้วชนกันในเวลาค่ำมืดในเส้นทางเดินเรือของจำเลย โดยเรือจำเลยไม่สามารถหลบหลีกได้เพราะเห็นเรือสวนมาในระยะกระชั้นชิด ดังนี้ จะถือว่าจำเลยประมาทมิได้ แม้เรือจำเลยจะมีได้จุดคอมไฟท์ก็ตาม (ฎีกาที่ 1727/2503)

รถยนต์โดยสารสองคันแล่นตามกันมา คันหนึ่งขอทางจะแซงขึ้นหน้า อีกคันหนึ่งไม่ยอมกลับเร่งความเร็วขึ้นเพื่อแกล้งรถคันที่ขอทาง รถยนต์ทั้งสองคันจึงได้แล่นแข่งกันมาด้วยความเร็วสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดในถนนซึ่งแคบและเป็นทางโค้ง เป็นการเสี่ยงต่ออันตราย รถยนต์คันขอทางเฉี่ยวกับรถบรรทุกซึ่งจอดแอบข้างทางแล้วเข้าไปปะทะกับรถยนต์คันที่แข่งกันมานั้น ตกถนนพลิกคว่ำ คนโดยสารได้รับอันตรายถึงสาหัส ต้องถือว่าคนขับรถยนต์โดยสารทั้งสองคันนั้นกระทำโดยประมาท (ฎีกาที่ 492/2507)

รถจักรยานยนต์ของจำเลยที่ 2 แล่นในช่องทางที่ 1 ห่างขอบถนนทางซ้าย 1 เมตร จำเลยที่ 1 ขับรถในช่องทางที่ 2 ซึ่งอยู่ถัดไปแล้วขับเฉียดเข้ามาขวางในช่องทางของรถจำเลยที่ 2 โดยกระชั้นชิดเพื่อจะเลี้ยวซ้าย แม้จำเลยที่ 2 จะขับรถเร็วน้อยกว่าที่ขับอยู่ก็ต้องชนกันอยู่ตนเอง ดังนี้ มิใช่เป็นความประมาทของจำเลยที่ 2 (ฎีกาที่ 717/2509)

จำเลยไม่ได้ขับรถเร็วและทางที่ขับมานั้นเป็นทางจำกัดบังคับให้ขับ โดยข้างหนึ่งเป็นคลอง อีกข้างหนึ่งเป็นเขา จะขับให้ห่างคลองไปอีกไม่ได้เพราะชิดเขา การที่ล้อพุ่งเอียงก็เนื่องจากที่ตรงนั้นเป็นหลุม เอาหินกองไว้ หินแตกเป็นเหตุให้ระดับล้อที่ผ่านไปทรุดต่ำลงและรถคันที่จำเลยขับมาก็ไม่คว่ำ ถ้าผู้ตายไม่ด่วนตัดสินใจกระโดดลงจากรถเหมือนคนอื่น ก็คงไม่ได้รับอันตรายแต่อย่างใด ดังนี้ หาใช่ความประมาทของจำเลยไม่ (ฎีกาที่ 114/2510)

จำเลยเมาสุรา ผู้เสียหายเข้าไปบอกให้จำเลยกลับบ้านและขอปิ่นมาเก็บ จำเลยเถียงว่าจะชักปิ่นออกจากซองมาให้ แต่ผู้เสียหายกลับเข้าไปกดมือจำเลยไว้ไม่ให้ดึงปิ่นออกมา เป็นเหตุให้นิ้วของจำเลยพลาดไปถูกโกปิ่น ปิ่นลั่นถูกผู้เสียหาย เห็นว่าพฤติการณ์ที่เกิดปิ่นลั่นขึ้นเป็นการกระทำของผู้เสียหายที่เสี่ยงภัยไปกดมือจำเลยไว้ไม่ยอมให้จำเลยดึงปิ่นออกมา จึงยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำโดยประมาท (ฎีกาที่ 238/2515)

จำเลยพกปิ่นซึ่งมีกระสุนบรรจุอยู่ที่กระเป๋ากางเกงด้านหลัง ต่อมาผู้ตายคว่ำปิ่นของจำเลยไป จำเลยแย่งปิ่นกับผู้ตาย นิ้วมือของจำเลยถูกโกปิ่น ปิ่นลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย เช่นนี้เห็นว่า การที่ปิ่นลั่นเกิดจากการแย่งปิ่นระหว่างจำเลยกับผู้ตาย จำเลยมีความชอบธรรมที่จะแย่งปิ่นของจำเลยคืนได้ ผู้ตายไม่มีสิทธิอันใดที่จะคว่ำปิ่นไปจากจำเลย และแย่งปิ่นของจำเลย และในการแย่งปิ่นจำเลยก็ไม่อาจจะมัดระวังไม่ให้นิ้วมือไปถูกโกปิ่นได้ เพราะเป็นปิ่นพกขนาดเล็ก จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยกระทำโดยประมาท (ฎีกาที่ 3378/2516)

จำเลยขับเรือเปิดขนาดใหญ่ มีกำลัง 10 แรงม้า แล่นตัดกระแสน้ำซึ่งทำให้เรือแล่นช้า เรือหางยาวมีกำลัง 25 แรงม้า แล่นตามกระแสน้ำ มาทางขวาด้วยความเร็วสูง คนขับเรือหางยาวประมาทเป็นเหตุให้เรือทั้งสองชนกัน มีคนตาย แม้ตามกฎหมายกระทรวง (พ.ศ. 2498) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันเรือโค่นกัน พ.ศ. 2497 หมวด 3 ข้อ 20 จำเลยจะต้องหลีกเลี่ยงให้เรือหางยาวก็ตาม แต่เพราะเรือหางยาวแล่นมาด้วยความเร็ว และประมาทในระยะกระชั้นชิด เป็นการพันวิสัยที่จำเลยจะแล่นเรือหลีกเลี่ยงให้เรือหางยาวได้ การที่จำเลยไม่หลีกเลี่ยงให้เรือหางยาว จึงไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎกระทรวงดังกล่าว จำเลยไม่มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (ฎีกาที่ 3426/2516)

จำเลยขับรถยนต์แข่งรถบรรทุกซึ่งจอดอยู่ที่ขอบถนนด้านซ้ายในเส้นทางเดินรถของจำเลย ล้ำเข้าไปในเส้นทางของรถจักรยานที่กำลังสวนทางมา ตรงที่เกิดเหตุมีเส้นแบ่งแนวจราจร เป็นเส้นคู่ทึบ ห้ามขับรถพร้อมเส้นหรือล้ำออกนอกเส้นไปทางขวา เป็นเหตุให้รถทั้งสองคันชนกันในเส้นทางของรถจักรยาน จำเลยชอบที่จะใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอ กับวิสัยและพฤติการณ์ โดยมองไปข้างหน้าว่ามียานพาหนะอื่นใดสวนทางมาหรือไม่หรือหากมองไม่เห็นเพราะมีส่วนโค้งของถนนหรือสะพานบังอยู่ ก็ชอบที่จะชะลอรถให้ช้าลง เมื่อเห็นว่าปลอดภัยก็ตีแล้วจึงค่อยแซงรถที่จอดอยู่ขึ้นไป เมื่อจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนี้ จึงนับว่าเป็นความประมาทของจำเลย หาใช่อุบัติเหตุไม่ (ฎีกาที่ 2082/2517)

จำเลยที่ 2 ขับรถยนต์แซงรถบรรทุกที่จำเลยที่ 3 ขับแล้วเกิดไปเฉี่ยวกับล้อหลังของรถแทรกเตอร์ ซึ่งจำเลยที่ 1 ขับสวนทางมาเป็นเหตุให้รถแทรกเตอร์เสียหลักขวางถนน รถแทรกเตอร์จึงถูกรถบรรทุกชนทำให้คนบนรถแทรกเตอร์ถึงแก่ความตายและบาดเจ็บสาหัส ดังนี้ การตายและบาดเจ็บสาหัสย่อมเป็นผลโดยตรงจากความประมาทของจำเลยที่ 2 ผู้เดียว จำเลยที่ 1 และที่ 3 ไม่มีความผิด (ฎีกาที่ 534/2511)

จำเลยขับรถด้วยความประมาท ชนเสาไม้ที่ปักริมทางแฉลบจะไปชนเสาไฟฟ้าอย่างแรง อันเป็นการหวาดเสียวและใกล้อันตราย ดังนั้น การที่ผู้ตายกระโดดลงจากรถในระยะกระชั้นชิดกับที่รถยนต์จะชนเสาไฟฟ้า เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายอันเกิดขึ้นเฉพาะหน้า และถึงแก่ความตาย ถือว่าเป็นผลอันใกล้ชิดกับเหตุที่จำเลยขับรถด้วยความประมาท จำเลยจึงมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (ฎีกาที่ 1436/2511)

จำเลยใช้เส้นลวดที่ไม่มีวัตถุใด ๆ ห่อหุ้มขึงทางด้านบนของรั้วไม้โรงภาพยนตร์ของจำเลย แล้วปล่อยกระแสไฟฟ้า 220 โวลต์ไปตามเส้นลวดนั้น เพื่อป้องกันมิให้คนข้ามรั้วเข้าไปดูภาพยนตร์ทางรูฝาโรงภาพยนตร์เป็นกากระทำที่จำเลยมิได้มีเจตนาฆ่า แต่มีเจตนาทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 มิใช่เป็นการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย (ฎีกาที่ 1999/2511 ประชุมใหญ่)

หมายเหตุ กระแสไฟฟ้า 220 โวลต์ เป็นกระแสแรงสูงพอสมควรที่ทำให้ถึงตายได้ การเอาสายไฟฟ้ากระแส 220 โวลต์ขึงก็ย่อมเล็งเห็นผลได้ว่าใครไปถูกเข้าตายได้ แต่ถ้ากระแสต่ำ เช่น 90-110 โวลต์ไม่ทำให้ถึงตาย ย่อมเล็งเห็นได้ว่าเจตนาทำร้ายร่างกาย

การวินิจฉัยว่าจำเลยขับรถโดยประมาทหรือไม่นั้น ศาลย่อมพิจารณาเอาจากการกระทำของจำเลยฝ่ายเดียวเป็นเครื่องวินิจฉัย อีกฝ่ายหนึ่งจะประมาทหรือไม่ ไม่สำคัญ (ฎีกาที่ 94-95/2512)

จำเลยถือปืนแก๊ปยาว บรรจุกะสุนไว้พร้อมที่จะยิงได้ เดินตามหลังผู้ตายห่างราว 5 เมตร ในป่าซึ่งมีเถาวัลย์อยู่ตามเส้นทางที่เดินโดยหันปากกระบอกปืนไปทางผู้ตาย ในท่าคอนปืนเอาปากกระบอกไปข้างหน้า เพียงแต่ใช้ข้างในรถปิดรูนมหนูกับนกปืนมิให้กระทบกับแก๊ปที่สวมติดอยู่กับรูนมหนูเท่านั้น ไม่ระมัดระวังมิให้นกปืนเกี่ยวกับเถาวัลย์อันจะเป็นเหตุให้ปืนลั่นขึ้นได้ นกปืนไปเกี่ยวกับเถาวัลย์ทำให้ปืนลั่น กระสุนปืนถูกผู้ตายที่บริเวณก้นคอด้านหลังถึงแก่ความตาย จำเลยมีความผิดฐานทำให้ผู้อื่นตายโดยประมาท (ฎีกาที่ 860/2512)

คนโดยสารเรือยนต์ตกล้ำ เรือถอยหลังไปช่วย ทำให้ใบจักรฟันคนที่ตกล้ำตาย แทนที่จะโยนชูชีพลงไปช่วยตามข้อบังคับการเดินเรือเป็นการขาดความระวังตามควรแก่ เหตุการณ์ และนายท้ายผู้ประกอบการเดินเรือควรได้คาดคิด จึงเป็นความผิดฐานทำให้ คนตายโดยประมาท ตามมาตรา 291 (ฎีกาที่ 1563/2521)